

سرقت ادبی جدید با روش کهن

مجید منصوری

استادیار زبان و ادبیات فارسی، دانشگاه بوعلی سینا همدان

در شماره بیست و هشتم از فصلنامه علمی - پژوهشی *مطالعات شبه قاره*، دانشگاه سیستان و بلوچستان، مقاله‌ای با عنوان «ضرورت تصحیح دیوان امیر خسرو دهلوی» (پاییز ۱۳۹۵، س ۸، صص ۹۱ - ۱۰۶)، نوشته دکتر غلامرضا مستعلی پارسا و حمیدرضا حافظیان به چاپ رسیده که تقریباً کل این مقاله به شیوه‌ای بسیار ماهرانه از مقاله نگارنده با عنوان «بررسی دیوان غزلیات امیر خسرو دهلوی بر اساس چند دست‌نویس معتبر» که در فصلنامه *متن‌شناسی* دانشگاه اصفهان منتشر شده (پاییز ۱۳۹۲، س ۵، صص ۶۹ - ۸۶)، سرقت شده است. از آن روی که روش سرقت ادبی برای متولیان نشریات گونه‌گون، سردبیران، داوران و نیز استادان راهنما می‌تواند راه‌گشا باشد، در این مقاله شیوه‌های سرقت ادبی مذکور نقد و بررسی شده است.

شیوه‌های انتحال مقاله

نویسندگان این مقاله از انواع شیوه‌های سرقت ادبی بهره برده‌اند که در اینجا به برخی روش‌های اصلی ایشان اشاره شده و در ادامه فقط بعضی شواهد برای اثبات مدعا آورده شده است.

الف. گرداندن جامه الفاظ و تقدیم و تأخیر عبارت‌ها: پایه و اساس روش انتحال مقاله، گرداندن جامه الفاظ است. ایشان با حذف برخی واژه‌ها و جمله‌ها کوشیده‌اند یکسانی و همسانی مقاله‌ها را پنهان کنند که در بخش سرقات کتاب‌های بلاغی، نام‌های «سلخ»، «المام»، «مسخ» و «اغاره» بر این شیوه اطلاق شده است. «مسخ یا اغاره: در

اصطلاح آن است که اثر دیگری را از لفظ و معنا بردارند و در آن به تقدیم و تأخیر کلمات و بسط عبارات یا نقل کردن به مرادفات و امثال این امور تصرف کنند» (همایی، ۱۳۷۷: ۳۶۱). همچنین حدود هفتصد سال پیش، شمس قیس رازی در بخش سرفات شعری نوشته است: «سلخ: این نوع سرقه چنان باشد کی معنی و لفظ فراگیرد و ترکیب الفاظ آن بگرداند و بر وجهی دیگر ادا کند» (۱۳۶۰: ۴۶۹).

ب. حذف قسمت‌هایی از مقاله اصلی؛

پ. افزودن و تغییر برخی شواهد جزئی؛

ت. پس و پیش کردن بخش‌های مختلف مقاله؛

ث. تغییر ارجاع‌ها به ویراست‌های گونه‌گون از همان کتاب‌ها.

۱. عنوان و کلیدواژه‌ها

بزرگ‌ترین تغییری که نویسندگان مقاله در مقاله نگارنده ایجاد کرده‌اند، در نام و عنوان مقاله اصلی است. ایشان با دگرگون کردن عنوان مقاله نگارنده، «ضرورت تصحیح دوباره دیوان امیرخسرو» را به جامعه ادبی ایران گوشزد کرده‌اند. در بخش کلیدواژه‌ها نیز کلیدواژه‌های مقاله نگارنده را از آخر به اول با تفاوت‌های جزئی آورده‌اند که در جدول زیر مشهود است.

۶۹: A	بررسی دیوان غزلیات امیرخسرو دهلوی بر اساس چند دست‌نویس معتبر واژه‌های کلیدی: امیرخسرو دهلوی، تصحیف، اشعار نویافته، نسخه خطی
۹۱: B	ضرورت تصحیح دوباره دیوان امیرخسرو دهلوی کلیدواژه‌ها: نسخه خطی، اشعار نویافته، امیرخسرو دهلوی، تصحیح

A=مقاله نگارنده؛ B=مقاله منتحلان

۲. چکیده

ایشان در بخش چکیده نیز دست به تغییرات کوچک و بزرگ زده و کوشیده‌اند بندنوشت آغازین مقاله اصلی را تا حد امکان دگرگون کنند.

A: ۶۹	طوطی زبان‌آور خطه هندوستان، امیر خسرو دهلوی، یکی از پرکارترین شاعران فارسی‌زبان است که تأثیرات شگرفی را بر شعر فارسی‌گویان بعد از خود، در سرزمین‌های هند و سند و ایران، گذاشته است.
B: ۹۱	امیر خسرو دهلوی، طوطی زبان‌آور هند، از شاعران بنام پارسی‌گوی (۶۵۱ هـ - ۷۲۵ هـ) است، شکی نیست که بزرگ‌ترین شاعر شبه‌قاره هند امیر خسرو است که برخی وی را سعدی هندوستان نامیده‌اند. او در نظم و نثر پارسی توانایی کامل داشت و از استادان این فن به‌شمار می‌رود.

نویسندگان مقاله در سطرهای بعدی چکیده، بنا را بر حذف و تغییر واژه‌ها و جمله‌های مقاله اصلی گذاشته و در مواردی مفهوم جمله‌ها را بازنویسی کرده‌اند.

A: ۶۹	دیوان غزلیات امیر خسرو دهلوی چندین بار در ایران و هند به‌چاپ رسیده است. از این جمله است چاپ طهران با مقدمه سعید نفیسی و تصحیح م. درویش که اقبال صلاح‌الدین در تصحیح بعدی از دیوان امیر خسرو همین تصحیح را نیز یکی از ملاک‌های اصلی کار خود قرار داده است. با توجه به نایافت بودن این تصحیح اخیر در ایران، محمد روشن همان کار اقبال صلاح‌الدین را با حذف نسخه‌بدل‌ها به‌چاپ رسانیده است.
B: ۹۱	دیوان غزلیات امیر خسرو بارها در شبه‌قاره و ایران به‌چاپ رسیده است. چاپ‌های تهران م. درویش و سعید نفیسی مورد عنایت اقبال صلاح‌الدین در تصحیح بعدی از دیوان غزلیات امیر خسرو در لاهور قرار گرفت که به‌سبب نایافت بودن آن در ایران، محمد روشن همان کار اقبال صلاح‌الدین را با ویراست جزئی به‌چاپ رسانید.

در جمله نخست، «چندین بار» را به «بارها» تبدیل کرده و در ادامه نوشتار «چاپ طهران» را به «چاپ تهران» تغییر داده‌اند! و موارد فراوان دیگر که تغییرات ایشان در جمله‌های مقاله اصلی از جمله نادر است. همچنین سطرهای پایانی چکیده ایشان نیز یکسره برگرفته از مقاله نگارنده است.

A: ۶۹	این تصحیح از دیوان امیرخسرو دهلوی که امروزه در غالب تحقیقات و مقالات به‌عنوان منبع به آن ارجاع داده می‌شود، خطاها و تصحیفات و اشکالات کوچک و بزرگی دارد. در این جستار برخی اشکالات اساسی و تحریفات و تصحیفات موجود در دیوان چاپی امیرخسرو بر اساس سه دست‌نویس معتبر از دیوان وی، نمایانده شده و همچنین به اشعار و ابیاتی نویافته از امیرخسرو اشاره شده است.
B: ۹۱	این تصحیح که امروزه به‌عنوان منبع پژوهش پژوهشگران مورد استفاده است، خطاهایی در کتابت و اشکالات اساسی کوچک و بزرگی دارد که پس از بررسی ژرف در دیوان و تطبیق با نسخه‌های بسیار معتبر، بازنگری و تصحیح دوباره آن ضروری به‌نظر می‌رسد. در این پژوهش نمونه‌هایی از این گونه اشکالات همراه با ابیات و اشعار نویافته نمایانده شده است.

۳. مقدمه

در بخش مقدمه، با توجه به رویکرد متفاوت مجلات متن‌شناسی و مطالعات شبه‌قاره، تفاوت‌های ظاهری بین این دو بخش زیاد است. ایشان به‌مانند چکیده، مقدمه را نیز با یک بندنوشت جدید آغاز کرده و مقدمه کلی نگارنده را در بخش‌های «بیان مسئله، اهداف تحقیق، پیشینه تحقیق و روش تحقیق» از هم جدا کرده‌اند که این کار با دگرگونی‌هایی در واژه‌ها و تقدیم و تأخیر جملات و نیز افزودن برخی عبارات‌های جدید صورت گرفته که در ذیل دو بندنوشت از این قسمت آورده شده است.

A: ۶۹ - ۷۰	برخی از کتب و نوشته‌های زبان فارسی که به‌نوعی مرتبط با شبه‌قاره هندوستان یا پاکستان است، به‌دست محققان همین سرزمین‌ها معرفی و تصحیح شده است. این سعی و تلاش دانشمندان شرقی فارسی‌دان، بسیار قابل تحسین و سزاوار تقدیر است. در عین حال، گاه همین توجه و اهتمام این محققان به آثار فارسی، مشکلاتی را نیز به‌بار آورده است. نخستین ایراد این است که آثار منتشر شده در این کشورها در مواردی در ایران کمیاب و حتی نایاب می‌شود.
------------	--

برخی از کتاب‌ها و نوشته‌های ادبیات فارسی که در آن سرزمین آفریده شده بودند، به دست این محققان تصحیح، چاپ و معرفی شود. ضمن ارج نهادن کوشش وافر آن استادان شبه‌قاره، این اقدام مثبت آنان از مشکل به دور نماند. اشکال نخست اینکه بسیاری از آثار چاپ شده و انتشار یافته آن سرزمین‌ها در ایران کمیاب و در مواردی نایاب شد.	B: ۹۲
--	--------------

بازنویسی، آوردن معادل واژه‌ها، تغییر زمان فعل‌ها و... تنها تفاوتی است که بین بندنوشت‌ها می‌توان یافت.

البته سرچشمه بسیاری از تصحیفات و تحریفات دیوان امیرخسرو دهلوی را بایستی در همان دیوان چاپ طهران به تصحیح م. درویش جست‌وجو کرد. در تصحیح م. درویش، اساس اصلی کار بر پایه یک نسخه آشفته و مغلوط گذاشته شده است و تقریباً به نسخه‌های موجود دیگر اعتنای چندانی نشده است. ایشان روش کار خود را در تصحیح دیوان امیرخسرو چنین بیان داشته است: «خوشبختانه پس از جست‌وجوی زیاد و همچنین راهنمایی‌ها و تشویق‌های...»	A: ۷۰
گرچه ما سرچشمه بسیاری از نادرستی‌ها و تصحیفات دیوان خسرو دهلوی را در همان دیوان چاپ تهران به تصحیح م. درویش می‌دانیم و بر این باوریم که اساس کار ایشان یک نسخه مغلوط و آشفته بوده است و از سایر نُسخ بهره‌ای نبرده‌اند همان‌گونه که خود در پیش‌گفتار دیوان تصحیح‌شده خویش چنین نگاشته‌اند: «خوشبختانه پس از جست‌وجوی زیاد و همچنین راهنمایی‌ها و تشویق‌های...»	B: ۹۳

۴. نقل قول‌ها و ارجاع‌های مقاله

همه ارجاع‌های نویسندگان مقاله در این بخش نیز بر پایه ارجاع‌های نگارنده است که آن را با مقایسه متن اصل مقالات می‌توان مشاهده کرد. در ارجاع به نسخه‌های خطی نیز فقط نام نسخه‌های خطی تغییر داده شده است. همچنین با یک جست‌وجوی ساده، روشن شد که جز نسخه «رض» دو نسخه دیگری که ایشان به آن ارجاع داده‌اند اصلاً وجود خارجی ندارد!

<p>نحوه ارجاع به اشعار امیر خسرو: چاپ محمد روشن: (دیوان). چاپ طهران به تصحیح م. درویش: (ط). نسخه کتابخانه مجلس: (مج). نسخه کتابخانه ملی به تاریخ تحریر ۸۴۰ق: (م). نسخه کتابخانه ملی به تاریخ تحریر ۸۸۰ق: (مل)</p>	A: ۷۱
<p>روش ارجاع به اشعار خسرو دهلوی ۱. کلیات به تصحیح سعید نفیسی (ن) ۲. چاپ محمد روشن (امیر خسرو) ۳. نسخه آستان قدس رضوی ۱ به تاریخ تحریر ۸۹۷ هجری (رض) ۴. نسخه آستان قدس رضوی ۲ به تاریخ تحریر ۹۰۲ هجری (آس) ۵. نسخه آستان قدس رضوی ۳ به تاریخ قرن ۹ هجری (ق)</p>	B: ۹۴

افزون بر این‌ها اگر در مقاله اصلی، نقل قول یا شاهدی از یک کتاب خاص آورده شده که از آن کتاب، ویراست یا تصحیح دیگری در دست بوده، ایشان همان نقل قول را در آن چاپ یا تصحیح جدید یافته و به آن ارجاع داده‌اند. مثلاً همه ارجاع‌های (امیر خسرو دهلوی، ۱۳۸۷) را که دیوان امیر خسرو به کوشش محمد روشن است، به چاپ بعدی این کتاب (امیر خسرو دهلوی، ۱۳۸۰) تغییر داده‌اند. نقل قولی را که نگارنده از تذکره‌الاولیا تصحیح نیکلسون در مقاله آورده، در چاپ استعلامی یافته و به آن ارجاع داده‌اند یا نقل قولی را که نگارنده به عنوان شاهد از کلیله و دمنه آورده، به چاپ بعدی از همان تصحیح ارجاع داده‌اند. مقاله نگارنده: «همچنان باشد که... خسته خرما را در زر گیرند» (منشی، ۱۳۸۳: ۳۶۵). مقاله ایشان: «همچنان باشد که... خسته خرما را در زر گیرند» (نصرالله منشی، ۱۳۷۱: ۳۶۵).

۵. بحث و بررسی مقاله

در قسمت بحث و بررسی مقاله، ایشان ساختار و بخش‌ها و زیربخش‌های مقاله را با دگرگونی‌های جزئی آورده‌اند و با پس و پیش کردن عبارات، بر اساس تک‌نسخه‌ای که از آن استفاده کرده‌اند - نسخه (رض) - گاه برخی شواهد را تغییر داده‌اند که در این بخش به اجمال برخی روش‌های انتقال ایشان نشان داده شده است.

بخش آغازین این قسمت درباره خطاهای چاپی دیوان امیرخسرو دهلوی است که با حفظ ساختار مقاله اصلی، فقط برخی شواهد آن تغییر داده شده است.

<p>A: ۷۲ اغلاط چاپی: لازم به ذکر است که عین همین خطاها در دیوان امیرخسرو به مقدمه و اشراف محمد روشن نیز دیده می‌شود و جالب اینکه اکثر این خطاها نشئت گرفته از چاپ طهران است که در چاپ‌های بعدی نیز متأسفانه تصحیح نشده است.</p>	A: ۷۲
<p>B: ۹۴-۹۵ نادرست‌های چاپی: همان طور که ذکر شد آنچه که به صورت غلط‌های مطبعی در دیوان سعید نفیسی، دیوان اقبال صلاح‌الدین و دیوان به مقدمه و اشراف محمد روشن مشاهده می‌شود دقیقاً همان خطاها در چاپ تهران نیز دیده می‌شود که در هیچ یک این نادرستی‌ها اصلاح نشده و همه همانند هم با نام تصحیح و مقابله چاپ جدید شده است.</p>	B: ۹۴-۹۵

در ادامه، زیربخش مقاله نگارنده را تغییر جزئی داده و با افزودن چند شاهد جدید آن‌ها را نیز در مقاله خود آورده‌اند. بخش بعدی مقاله، آمیختگی مصراع‌هاست که کلیات آن از مقاله اصلی گرفته شده و فقط برخی شواهد جدید به آن افزوده شده است.

<p>A: ۷۴ شاید به این علت که امیرخسرو یکی از پرسروده‌ترین شاعران فارسی‌زبان به‌شمار می‌رود... حتی بر اساس همین چند نسخه... می‌توان اشعار فراوانی را یافت که در نسخه‌های چاپی دیوان امیرخسرو وجود ندارد.</p>	A: ۷۴
<p>B: ۹۹ در اینکه امیرخسرو یکی از بزرگ‌ترین شاعران پرسروده است تردیدی نیست. در چند نسخه خطی مورد استفاده اشعار فراوانی یافته شد که در هیچ یک از آثار چاپی وی وجود نداشت...</p>	B: ۹۹

در ادامه افزون بر نقل یک غزل نویافته بر اساس مقاله نگارنده، با استفاده از نسخه آستان قدس، چند غزل نویافته دیگر نیز به دست داده شده که این بخش را می‌توان حاصل سعی و کوشش ایشان دانست.

بخش بعدی در مقاله نگارنده عنوان «ابیات افزوده» دارد که ایشان آن را به «کوتاهی غزل و ابیات افزوده» تبدیل کرده و چند شاهد تازه نیز در این بخش آورده‌اند.

بحث اصلی مقاله نگارنده «تصحیفات راه یافته» است که ایشان عنوان این بخش را نیز به «خطا در نوشته (تصحیف)» بدل کرده‌اند. از ۲۴ بیتی که در این بخش تصحیح کرده‌اند، ۲۱ بیت عیناً و بدون کم‌وکاست از مقاله نگارنده آورده شده است و فقط سه مورد پیش‌پافتاده را در آخر بحث، ظاهراً خود تصحیح کرده‌اند که آن‌ها هم فقط غلط‌های چاپی بوده است. در دو مورد (تغییر سور به سرو؛ جنگ به چنگ) و در یک مورد دو بیت بدون هیچ تغییر زیر هم نوشته شده است! (مستعلی پارسا و حافظیان، ۱۳۹۵: ۱۰۴). در اینجا به دو فقره از ۲۱ بیتی که نگارنده تصحیح کرده و ایشان آن را عیناً و کاملاً در مقاله خود آورده‌اند، اشاره شده است.

<p>چو سنگِ نازنینان گُل بود بر روی مشتاقان من از دیده بریزم هر گلی کان نازنین بخشد چو سنگِ نازنینان گُل بود بر روی مشتاقان من از دیده پذیرم هر گلی کان نازنین بخشد (دیوان: ۲۴۴)، (ط: ۱۴۷)، (مج: ۱۱۳ ب)، (م: ۶۸)، (مل: ۲۳۱) یادآور داستان بر دار کردن منصور حلاج است و آنجا که دیگران وی را سنگ می‌زنند و شبلی گُلی بر منصور می‌افکند (ر.ک: عطار نیشابوری، ۱۹۰۵: ۱۴۳ / ۲).</p>	A: ۷۹
<p>چو سنگِ نازنینان گُل بود بر روی مشتاقان من از دیده بریزم هر گلی کان نازنین بخشد چو سنگِ نازنینان گُل بود بر روی مشتاقان من از دیده پذیرم هر گلی کان نازنین بخشد (امیرخسرو، ۱۳۸۷: ۲۴۳) (رض: ۲۶۷۷) این بیت یادآور داستان بر دار کردن منصور حلاج است و آنجا که دیگران وی را سنگ می‌زنند و شبلی گُلی بر منصور می‌افکند (عطار، ۱۳۶۰: ۴۱۱).</p>	B: ۱۰۲

با نگاهی اجمالی می‌توان تغییر در ارجاع‌ها را مشاهده کرد.

<p>جایی که پا گرفت خدنگ سحر خورد جایی به ناگرفت خدنگ سحر خورد (دیوان: ۴۰۲)، (ط: ۲۷۴)، (مج: ۷۸ ب)</p>	<p>گشتِ شبت به دست نیاید، وه ای رقیب گشت شبش بلاست نباید که ای رقیب</p>	A: ۷۲
<p>جایی که پا گرفت خدنگ سحر خورد جایی به ناگرفت خدنگ سحر خورد (امیرخسرو، ۱۳۸۷: ۴۵۰) (رض: ۳۱۶)</p>	<p>گشتِ شبت به دست نیاید، وه ای رقیب گشت شبش بلاست نباید که ای رقیب</p>	B: ۹۴- ۹۵

۶. نتیجه

تقریباً کل نتیجه‌گیری مقاله ایشان نیز بر پایه مقاله نگارنده نوشته شده که در اینجا فقط قسمتی از آن برای روشن شدن بحث آورده شده است.

<p>در این تحقیق بر اساس سه دست‌نویس از دیوان غزلیات امیرخسرو دهلوی... نشان داده شد که توجه به غالب نسخه‌های موجود... بهترین روش برای تصحیح تحریفات متون تصحیح‌شده بر اساس چند نسخه از نسخه‌های فراوان موجود است. در پایان باید گفت تصحیحی جدید و انتقادی از دیوان غزلیات امیرخسرو بر پایه نسخه‌های موجود که مورد استفاده مصححان پیشین قرار نگرفته، بایسته و ضروری می‌نماید.</p>	A: ۸۵
<p>در این پژوهش بر اساس نسخه‌های خطی معتبر از دیوان امیرخسرو دهلوی نشان داده شد که توجه به دست‌نویس‌های ارزشمند، بهترین روش برای تصحیح خطاهایی است... و باید یادآور شد به سبب وجود این نسخه‌ها که مصححان گذشته از آن‌ها استفاده نکرده‌اند، ضرورت ارائه تصحیحی انتقادی و نوین از دیوان امیرخسرو بایسته می‌باشد.</p>	B: ۱۰۵

۷. منابع

چون نویسندگان مقاله بخش‌هایی از مقاله اصلی را حذف کرده‌اند، لاجرم برخی ارجاع‌ها و نقل قول‌های آن را نیز ساقط کرده‌اند و در عین حال به‌یاد نداشته‌اند که باید در قسمت منابع پایانی مقاله، مشخصات کتاب‌شناختی این قسمت‌ها را نیز حذف کنند! در جدول زیر سه منبعی که عیناً از مقاله نگارنده در قسمت منابع آمده و در متن مقاله ایشان اصلاً خبری از ارجاع به آن‌ها نیست، مشخص شده است.

<p>۱. حافظ شیرازی، شمس‌الدین محمد. (۱۳۸۴). دیوان، به اهتمام محمد قزوینی و قاسم غنی، تهران: زوار. ۲. خاقانی شروانی، افضل‌الدین بدیل. (۱۳۷۸). دیوان، به کوشش ضیاء‌الدین سجادی، تهران: زوار. ۳. یلمه‌ها، احمدرضا. (۱۳۹۰). «بررسی و تحلیل نوعی از تصرفات کاتبان در نسخه‌های خطی»، پژوهشنامه زبان و ادبیات فارسی، سال سوم، شماره نهم، ۱۳۹-۱۶۹.</p>	A: ۸۶
---	-------

B: ۱۰۶	<p>۱. حافظ شیرازی، شمس‌الدین محمد. دیوان، به اهتمام محمد قزوینی و قاسم غنی، تهران: زوار، ۱۳۸۴.</p> <p>۲. خاقانی شروانی، افضل‌الدین بدیل، دیوان، به کوشش ضیاء‌الدین سجادی، تهران: زوار، ۱۳۸۷.</p> <p>۳. یلمه‌ها، احمدرضا، بررسی و تحلیل نوعی از تصرفات کاتبان در نسخه‌های خطی، پژوهش‌نامه زبان و ادبیات فارسی، سال سوم، شماره نهم، ۱۳۹-۱۶۹، ۱۳۹۰.</p>
--------	--

افزون بر همه این‌ها، نویسندگان مقاله «ضرورت تصحیح دیوان امیرخسرو دهلوی» پنداشته‌اند دیوان امیرخسرو دهلوی که با مقدمه سعید نفیسی و تصحیح م. درویش چاپ شده، دو کتاب جداگانه است: «چاپ سعید نفیسی عین چاپ م. درویش است بدون تغییر حتی در یک بیت و یک واژه جز در حروف چینی» (مستعلی پارسا و حافظیان، ۱۳۹۵: ۹۴). «بدین معنا که تفاوتی بین چاپ‌های تهران و پاکستان (م. درویش، نفیسی، محمد روشن و اقبال صلاح‌الدین) دیده نمی‌شود» (همان، ۱۰۰). در حالی که م. درویش تصحیح خود از غزلیات امیرخسرو را با مقدمه سعید نفیسی چاپ کرده است. همه چیز درباره این مقاله روشن است و نیاز به اطناب بیشتر نیست؛ اما باید گفت که این نمونه گاهی است از یک کوه در بازار مقاله علمی - پژوهشی نویسی. در پایان باید پرسید چگونه ممکن است چنین سرقت‌هایی از چشم استادان راهنما پنهان بماند و چرا باید سردبیر و هیئت تحریریه و چندین داور یک مجله معتبر علمی، بدون یک جست‌وجوی ساده، بر چاپ چنین مقاله‌هایی مهر تأیید بزنند تا چنین رسوایی‌هایی رقت‌انگیز رخ دهد؟

منابع

- قیس رازی، شمس‌الدین محمد (۱۳۶۰). *المعجم فی معاییر اشعار العجم*. به تصحیح محمد قزوینی، با مقابله با شش نسخه خطی قدیمی و تصحیح مدرس رضوی. تهران: کتاب‌فروشی زوار.

- مست‌علی پارسا، غلامرضا و حمیدرضا حافظیان (۱۳۹۵). «ضرورت تصحیح دوباره دیوان امیرخسرو دهلوی». فصلنامه مطالعات شبه‌قاره دانشگاه سیستان و بلوچستان. س ۸، ش ۲۸. صص ۹۱ - ۱۰۶.
- منصور، مجید و حسین پارسا فر (۱۳۹۲). «بررسی دیوان غزلیات امیرخسرو دهلوی بر اساس چند دست‌نویس معتبر». نشریه متن‌شناسی ادب فارسی. دانشگاه اصفهان. س ۴۹. (دوره جدید، سال پنجم). ش ۳ (پیاپی ۱۹). صص ۶۹ - ۸۶.
- همایی، جلال‌الدین (۱۳۸۶). فنون بلاغت و صناعات ادبی. تهران: هما.